Carolina POPUŞOI

Aspecte ale calculului de regim verbal cazual nerecomandat în limba română din Basarabia

C.P. – dr. în filologie la Universitatea din Bucureşti (2002), cercetător ştiinţific la Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti" din Bucureşti (din 1999). A publicat *Micul dicţionar academic* (MDA, vol. I-IV, 2001-2003, coautor), *Structuri sintactice ale limbii române cu element predicativ suplimentar* (2002), *Limba română actuală din Basarabia. Particularităţi morfosintactice şi lexico-semantice* (2013).

Calcul de regim verbal cazual, ca şi cel de regim verbal prepoziţional, face parte din categoria calculului sintactic. În limba română actuală din stânga Prutului, fenomenul calchierii cazuale este destul de frecvent şi de răspândit. Din cauza că acest tip de calc duce la stabilirea unor raporturi gramaticale nefireşti limbii literare, avem a face cu un calc nerecomandat.

Calcurile de regim verbal cazual nerecomandate se definesc prin imitarea, după limba rusă, a modelului de regim verbal cazual. În asemenea construcţii, cazul din grupul verbal din limba română de la Est de Prut este redat fidel prin echivalentul său din rusă, şi nu în conformitate cu regimul cazual din româna literară. Abaterile de această natură, din arealul lingvistic basarabean, vizează calchierea, după limba rusă, a cazului instrumental, a cazului dativ şi a cazului acuzativ.

1. *Calchierea cazului instrumental*

În limba română din Basarabia, calcul de regim verbal cazual instrumental, după limba rusă, se întâlneşte destul de frecvent, dat fiind existenţa unui număr mare de verbe din rusă care impun numelui cazul gramatical în dis-

BDD-A20708 © 2014 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:44:36 UTC)

cuție [vezi unele dintre asemenea calcuri la: Mândâcanu, 1987; Ciobanu, 1988: 138; Guțu, 1998; Condrea, 2001: 15-17; Popușoi, 2013$_1$: 92-95].

Acest tip de calc sintactic reprezintă o situație aparte de calc al regimului verbal cazual, deoarece limba română nu deține în inventarul său gramatical un asemenea caz. (În lucrările de specialitate recente, se vorbește despre cazul instrumental, dar într-o accepție strict semantică. Conform acestei teorii, instrumentalul este un „rol semantic îndeplinit de un nominal inanimat, care, în configurația cazuală a verbelor de acțiune, exprimă mijlocul folosit, voluntar sau involuntar, de către agent pentru producerea acțiunii" [DȘL, 1997: 253; v. și: GALR I, 2005: 73].)

În limba rusă literară, cazul instrumental (творительный падеж), în multe contexte, se realizează neprepozițional, adică sintetic (desinențial). În limba română, acest caz echivalează, uneori, cu acuzativul prepozițional, exprimat printr-un substantiv precedat de prepoziția *cu*. Spre exemplu: *a scrie cu pixul*, <cf. rus. *писать ручкой*>; *a tăia cu cuțitul*, <cf. rus. *резать ножом*>; *a spăla cu săpun*, <cf. rus. *мыть мылом*>; *a zbura cu avionul*, <cf. rus. *летать самолетом*>.

Pe lângă anumite verbe însă, corespondentul cazului instrumental sintetic din rusă se redă neprepozițional și în româna literară, organizându-se cu acuzativul neprepozițional. Românii din Basarabia, fiind influențați de tiparul instrumental din rusă (al cărui semem (cvasi)instrumental se conține în matricea desinențială a numelui), exprimă acest raport prin prepoziția *cu* (așa cum apare în situațiile de mai sus). În asemenea mod, în româna din stânga Prutului, apar structuri nerecomandate, care constituie calcuri de regim cazual instrumental, după limba rusă. Spre exemplu:

**a comanda cu armata / cu trupele / cu batalionul / cu unitatea militară*[1] pentru *a comanda armata / trupele / batalionul / unitatea militară*, <cf. rus. *командовать армией / войсками / дивизией / военной частью*>;

**a conduce cu echipa / cu secretariatul / cu școala / cu întreprinderea / cu poporul* pentru *a conduce echipa / secretariatul / școala / întreprinderea / poporul*, <cf. rus. *руководить командой / секретариатом / школой / предприятием / народом*>;

BDD-A20708 © 2014 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:44:36 UTC)

**a conduce cu tractorul / cu autobuzul* pentru *a conduce tractorul / autobuzul,* <cf. rus. *управлять трактором / автобусом*>;

**a coordona cu lucrările / cu prețurile* pentru *a coordona lucrările / prețurile,* <cf. rus. *координировать работами / ценами*>;

**a dirija cu procesul tehnologic* pentru *a dirija procesul tehnologic,* <cf. rus. *управлять технологическим процессом*>;

**a se împărtăși cu impresiile* pentru *a-și împărtăși impresiile,* <cf. rus. *поделиться впечатлениями*>;

**a manevra cu motocicleta (la jocurile pe calculator)* pentru *a manevra motocicleta,* <cf. rus. *маневрировать мотоциклом*>;

**a manipula cu masele / cu cifrele* pentru *a manipula masele / cifrele,* <cf. rus. *манипулировать массами / цифрами*>;

**a risca cu viața / cu sănătatea* pentru *a-și risca viața / sănătatea*; *a risca să-și piardă viața / sănătatea,* <cf. rus. *рисковать жизнью / здоровьем*> etc.

Exemplele prezentate mai sus elucidează faptul că, în limba română literară, aceste grupuri verbale se organizează cu acuzativul neprepozițional, și nu cu acuzativul prepozițional.

Pe lângă alte verbe (sau centre verbale), cazul instrumental din rusă (care este exprimat, de asemenea, sintetic) are drept echivalent în româna literară o relație prepozițională, elementul prepozițional fiind altul decât *cu*. Românii de la Est de Prut utilizează însă și în astfel de situații prepoziția *cu*, sub influența sememului (cvasi)instrumental din matricea desinențială a numelui rusesc. De exemplu:

**a se acoperi cu buruian* pentru *a se acoperi de buruian,* <cf. rus. *покрываться бурьяном*>;

**a cuprinde cu învățătura* pentru *a încadra în sfera învățământului,* <cf. rus. *охватить учебой*>;

**a fi bogat cu vitamine / cu proteine / cu minerale* pentru *a fi bogat în vitamine / în proteine / în minerale,* <cf. rus. *быть богат витаминами / белками / минералами*>;

**a fi preocupat cu afacerile sale* pentru *a fi preocupat de afacerile sale,* <cf. rus. *быть поглощен своим бизнесом*>;

**a se înconjura cu prieteni* pentru *a se înconjura de prieteni,* <cf. rus. *окружаться друзьями*>;

BDD-A20708 © 2014 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:44:36 UTC)

**a se încununa cu succes* pentru *a se încununa de succes*, <cf. rus. *увенчаться успехом*>;

**a picta cu acuarelă / cu ulei / cu guașă* pentru *a picta în acuarelă / în ulei / în guașă*, <cf. rus. *писать картину акварелью / маслом / гуашью*> etc.

După cum observăm, atât în româna literară, cât și în româna vorbită în stânga Prutului, structurile de mai sus se organizează cu acuzativul prepozițional. Deosebirea dintre aceste construcții constă în faptul că, în exemplele nerecomandate din limba română de la Est de Prut, prepoziția *cu* tinde să redea, ca în rusă, un raport semantic (cvasi)instrumental, pe când, în structurile din limba română standard, elementul prepozițional (v. *în, de*) nu are nicio legătură cu valoarea instrumentală.

În opinia noastră, se poate vorbi despre calcuri de regim cazual instrumental atunci când construcția în cazul instrumental din rusă, după care se imită, are o organizare sintetică (desinențială), la fel ca mai sus. Când însă structurile în cazul instrumental din limba rusă, după care se calchiază, sunt construite analitic (cu prepoziția rus. *c*), atunci avem a face cu calcuri de regim prepozițional (cf. **a lua cunoștință cu conținutul raportului* pentru *a lua cunoștință de conținutul raportului*, <cf. rus. *ознакомиться с содержанием отчета*> [v.: Popușoi, 2013$_2$: 126]). În situația calcurilor de regim cazual instrumental, se calchiază raportul logic exprimat de acest caz în rusă, adică valoarea (cvasi)instrumentală, pe când, în situația calcurilor de regim prepozițional, se imită prepoziția propriu-zisă.

2. *Calchierea cazului dativ*

În limba română din stânga Prutului, fenomenul calchierii nerecomandate a cazului dativ, după limba rusă, se întâlnește ceva mai rar, în comparație cu cel al calchierii cazului instrumental.

În limba rusă, există o serie de verbe care, pe lângă nominalul subiect (N_1), se organizează cu un nume (N_2) în cazul dativ. De multe ori, în româna literară, echivalentele acestor verbe rusești au, în relație cu N_2, regim de acuzativ. Românii din Basarabia calchiază însă, după limba rusă, regimul cazual al verbelor în discuție, determinând apariția unor

BDD-A20708 © 2014 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:44:36 UTC)

structuri în dativ în locul celor în acuzativ (prepoziţional sau neprepoziţional). Acest aspect este semnalat şi condamnat în unele lucrări de cultivare a limbii române din stânga Prutului [v. Eţco, 1966: 74; Mândâcanu, 1987; Mătcaş, 1995: 122; Guţu, 1998; Popuşoi, 2013_1: 95-97].

Printre verbele care imită un astfel de regim verbal cazual, după limba rusă, se numără şi lexemul *a ajuta* (rus. *помогать*). În limba română literară, verbul *a ajuta* cere un N_2 în acuzativ (prepoziţional sau neprepoziţional), pe când, în româna din Basarabia, acesta, cel mai adesea, se construieşte cu un nominal în dativ, ca în rusă. Spre exemplu:

**a ajuta cuiva să ducă geanta* pentru *a ajuta pe cineva să ducă geanta*, <cf. rus. *помогать кому-то нести сумку*>;

**a ajuta oamenilor* pentru *a ajuta oamenii / a-i ajuta pe oameni*, <cf. rus. *помогать людям*>;

**a ajuta întăririi sănătăţii* pentru *a ajuta la întărirea sănătăţii*, <cf. rus. *помогать укреплению здоровья*> etc.

Un alt verb care calchiază, după limba rusă, regimul cazual în discuţie este *a aplauda* (rus. *аплодировать*). În limba română literară, acesta se organizează cu un N_2 în cazul acuzativ (prepoziţional sau neprepoziţional). În limba rusă însă, verbul *аплодировать* impune numelui cazul dativ. Acest fapt explică de ce, în româna din Basarabia, structurile cu verbul *a aplauda* au, adesea, un nume în dativ. De exemplu:

**a aplauda artistei* pentru *a aplauda artista / pe artistă*, <cf. rus. *аплодировать артистке*>;

**a aplauda Sofiei Vicoveanca* pentru *a aplauda pe Sofia Vicoveanca*, <cf. rus. *аплодировать Софии Виковянке*>;

**a aplauda colectivului* pentru *a aplauda colectivul*, <cf. rus. *аплодировать коллективу*> etc.

În această clasă problematică, se încadrează şi verbele *a contribui, a favoriza*, care, în româna din stânga Prutului, calchiază, după limba rusă, cazul dativ impus de verbele *содействовать* şi *способствовать*. În limba română literară, verbul *a contribui* se organizează însă cu un acuzativ prepoziţional, iar *a favoriza*, cu un acuzativ neprepoziţional. Spre exemplu:

BDD-A20708 © 2014 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:44:36 UTC)

**a contribui reușitei în afaceri / îndeplinirii planului* pentru *a contribui la reușita în afaceri / la îndeplinirea planului,* <cf. rus. *содействовать / способствовать успеху в бизнесе / выполнению плана*>;

**a contribui dezvoltării turismului / consolidării relațiilor internaționale* pentru *a contribui la dezvoltarea turismului / la consolidarea relațiilor internaționale,* <cf. rus. *содействовать / способствовать развитию туризма / укреплению международных связей*>;

**a favoriza răspândirii creștinismului / dezvoltării culturii* pentru *a favoriza răspândirea creștinismului / dezvoltarea culturii,* <cf. rus. *способствовать распространению христианства / развитию культуры*> etc.

În limba română din Basarabia, o frecvență destul de mare au și unele structuri greșite construite cu verbele *a împiedica* și *a încurca*. Asemenea erori se produc din cauză că vorbitorii calchiază cazul dativ, după verbul rusesc *мешать*, ignorând raporturile de acuzativ ale acestora din româna literară. Spre exemplu:

**a împiedica cuiva să muncească* pentru *a împiedica pe cineva să muncească,* <cf. rus. *мешать кому-то работать*>;

**buruienile împiedică bunei dezvoltări a plantelor* pentru *buruienile împiedică buna dezvoltare a plantelor,* <cf. rus. *сорняки мешают хорошему развитию растения*>;

**nu vreau să încurc nimănui* pentru *nu vreau să încurc pe nimeni,* <cf. rus. *не хочу никому мешать*>;

**ploile împiedică / încurcă agricultorilor la strânsul recoltei* pentru *ploile împiedică / încurcă pe agricultori la strânsul recoltei,* <cf. rus. *дожди мешают земледельцам на уборке урожая*> etc.

Din această categorie, fac parte și structurile cu verbele *a sluji, a servi* (rus. *служить*). În limba română literară, lexemele verbale analizate se construiesc cu un N_2 în cazul acuzativ. Sintaxa limbii ruse impune, în asemenea situații, un nume în cazul dativ. Prin urmare, structurile greșite din limba română de la Est de Prut reprezintă calcuri de regim cazual, după verbul rusesc *служить*. Spre exemplu:

**a sluji / a servi patriei / țării* pentru *a sluji / a servi patria / țara,* <cf. rus. *служить родине / стране*>;

**a sluji / a servi poporului / societății* pentru *a sluji / a servi poporul / societatea,* <cf. rus. *служить народу / обществу*> etc.

BDD-A20708 © 2014 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:44:36 UTC)

Un alt verb cu un comportament identic cu al celor de mai sus este *a crede* (rus. *верить*). În limba rusă, verbul *верить* cere, adesea, un N_2 în cazul dativ. Acest aspect determină ca structurile cu verbul în discuție, din româna din stânga Prutului, să se construiască cu dativul în locul acuzativului, ca urmare a calchierii regimului verbal cazual. Spre exemplu:

**a crede cuiva* pentru *a crede pe cineva*, <cf. rus. *верить кому-либо*>;

**Moscova nu crede lacrimilor* pentru *Moscova nu crede în lacrimi*, <cf. rus. *Москва слезам не верит*> etc.

Printre verbele care calchiază modelul rusesc, fac parte și lexemele *a refuza* și *a preceda*. În limba română literară, acestea se construiesc, de asemenea, cu acuzativul (prepozițional sau neprepozițional). De exemplu:

**a refuza colegilor* pentru *a refuza colegii / pe colegi*, <cf. rus. *отказывать коллегам*>;

**a preceda congresului* pentru *a preceda congresul*, <cf. rus. *предшествовать съезду*> etc.

După cum observăm, în limba română din Basarabia, fenomenul calchierii cazului dativ, după limba rusă, afectează acele verbe al căror echivalent rusesc se organizează cu un nume (N_2) în cazul dativ. Unele dintre ele cer în rusă, exclusiv, un N_2 în cazul dativ (cf. *аплодировать, служить, предшествовать*), iar acest aspect înlesnește și mai mult utilizarea greșită a cazului în limba română din stânga Prutului.

3. *Calchierea cazului acuzativ*

În limba română de la Est de Prut, calchierea cazului acuzativ, în comparație cu cea a cazurilor instrumental și dativ, este un fapt destul de rar întâlnit. În asemenea situații, românii basarabeni folosesc eronat cazul acuzativ în locul dativului, după modelul cazual din rusă (v. Mândâcanu, 1987: 112-113; Ciobanu, 1988: 139; Guțu, 1998).

Printre elementele verbale românești care imită regimul de acuzativ al verbelor rusești, se numără *a impune* și *a supraviețui.* Spre exemplu:

**el / ea mă impune să fac ceva* pentru *el / ea îmi impune să fac ceva*, <cf. rus. *он / она заставляет меня сделать что-то*>;

BDD-A20708 © 2014 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:44:36 UTC)

**autorul a supraviețuit ororile din lagăre* pentru *autorul a supraviețuit ororilor din lagăre*, <cf. rus. *автор пережил ужасы лагерей*>;

**comunitatea aborigenă a supraviețuit timpul* pentru *comunitatea aborigenă a supraviețuit timpului*, <cf. rus. *коренное сообщество пережило века*> etc.

Sintaxa limbii române cere ca verbele din exemplele de mai sus să se organizeze cu un nume în dativ. În româna din Basarabia însă, aceste verbe apar, de cele mai multe ori, cu regim de acuzativ, asemenea celor din limba rusă.

Din cele abordate, conchidem că, în limba română din stânga Prutului, calcurile de regim verbal cazual constau în imitarea, după limba rusă, a cazului instrumental, a cazului dativ și a cazului acuzativ. Dintre astfel de structuri calchiate, cele mai multe vizează cazurile instrumental și dativ. Calchierea regimului verbal cazual, atestată în româna de la Est de Prut, este favorizată de utilizarea pe scară largă a limbii ruse în acest spațiu lingvistic. Respectiv, românii din Basarabia, având în minte tiparele cazuale din rusă, construiesc enunțurile mașinal, fără să realizeze că în limba română se cere o altfel de organizare sintactică a acestora. Ca orice greșeală de limbă, calcurile de acest tip trebuie condamnate și evitate atât în limba scrisă, cât și în cea vorbită.

Note

[1] În această lucrare, asteriscul (*) indică faptul că asemenea structuri din limba română din Basarabia sunt nerecomandate.

Bibliografie

1. A. Ciobanu, *Limba maternă și cultivarea ei*, Editura Lumina, Chișinău, 1988.
2. I. Condrea, *Norma literară și uzul local*, Tipografia Centrală, Chișinău, 2001.
3. *Dicționar general de științe. Științe ale limbii* [DȘL], [A. Bidu-Vrănceanu, C. Călărașu, L. Ionescu-Ruxăndoiu, M. Mancaș, G. Pană Dindelegan], Editura Științifică, București, 1977.
4. I. Etco, *Cultura lingvistică a gazetei raionale „Zorile”*, în *Cultivarea limbii*, fascicula IV, Editura Cartea Moldovenească, Chișinău, 1966, p. 69-78.
5. *Gramatica limbii române*, vol. I. *Cuvântul* [GALR I], [coord. Valeria Guțu Romalo], Editura Academiei Române, București, 2005.

BDD-A20708 © 2014 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:44:36 UTC)

6. V. Guțu, *Dicționar al greșelilor de limbă,* Editura ARC, Chișinău, 1998.
7. N. Mătcaș, *De la grotesc la sublim*, Editura Revista „Limba română”, Chișinău, 1995.
8. V. Mândâcanu, *Cuvântul potrivit la locul potrivit*, ediția a II-a, Editura Cartea Moldovenească, Chișinău, 1987.
9. C. Popușoi, *Limba română actuală din Basarabia. Particularități morfosintactice și lexico-semantice* [Popușoi, 2013_1], Editura Muzeului Național al Literaturii Române, Colecția Aula Magna, București, 2013.
10. C. Popușoi, *Tipuri de calcuri de regim verbal prepozițional nerecomandate în limba română din Basarabia* [Popușoi, 2013_2], în „Limba Română”, Chișinău, XXIII, 2013, 7-8, p. 120-127.

BDD-A20708 © 2014 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:44:36 UTC)